

Introducció

Al final del segle XV els progressos en la construcció de vaixells (caravel·les) i de les tècniques de navegació (brúixola, astrolabi, portolans) van permetre que els navegants europeus anessin a descobrir noves rutes marítimes.

En un període de temps relativament curt el món que coneixien els europeus es va ampliar moltíssim: van costejar la costa africana, van arribar a les illes de les Espècies i al continent americà i van fer la primera volta al món.

Aquests grans descobriments geogràfics, fets fonamentalment per portuguesos i castellans, van obrir noves rutes comercials i reactivaren els intercanvis.

L'arribada de Cristòfor Colom a Amèrica va ampliar els horitzons geogràfics coneguts fins aleshores i va posar les bases del futur imperi espanyol a Amèrica.

La civilització europea s'imposà a tots els continents i es van formar grans imperis colonials, sobretot a Amèrica.

ELS GRANS DESCOBRIMENTS GEOGRÀFICS

Els descobriments geogràfics

Durant Edat Mitjana els europeus creien que el món era una gran plataforma envoltada de profunds abismes, en què hi havia unes zones civilitzades com Europa i Àsia i un gran territori sense explorar (Àfrica). A partir del segle XV aquesta visió va canviar.

Causes de les exploracions

L'ampliació d'horitzons va ser motivada per:

- **Recerca de noves rutes comercials**
- **Millora de la navegació** (bruixola, astrolabi, nous portolans...)
- **Mentalitat renaixentista.** L'home del Renaixement estava convençut de les grans capacitats de l'ésser humà i va mostrar un gran afany per explorar territoris desconeguts.

1. Els grans descobriments geogràfics

- **1.1. ELS OBJECTIUS DELS GRANS VIATGES**

- A l'Edat Mitjana el comerç europeu amb Orient (seda, espècies) es feia a través de la ruta de la seda, que recorria el Mediterrani, arribava a Constantinoble i des d'allà travessava l'Àsia central.
- Però l'any 1459 els turcs van conquerir Constantinoble i van obstaculitzar les vies tradicionals de comerç amb Orient. Per això es van haver de trobar noves vies marítimes per accedir a determinats productes de luxe que en procedien.
- Així doncs, a partir del segle XV es van dur a terme un seguit d'expedicions marítimes que van obrir noves rutes comercials, van arribar a nous continents i van ampliar el món que es coneixia fins aleshores.

- **1.2. LES EXPEDICIONS PORTUGUESES**

- Els navegants portuguesos van ser els primers a aventurar-se cap al sud per l'Atlàntic, i van obrir-hi noves rutes:
- La ruta africana. Navegant cap a l'oest, van arribar a les illes Madeira (1418) i a les Açores (1431). Tot seguit van costejar les costes africanes cap al sud i van arribar al golf de Guinea (1460), on van establir colònies comercials per obtenir or, vori i esclaus.
- Més endavant Bartolomeu Dias va arribar fins al cap de Bona Esperança o de les Tempestes (1488).
- La ruta de l'Índia. Una nova expedició, dirigida per Vasco da Gama, va arribar fins a la costa de l'Índia (1498) i obrí així el camí cap a les illes de les Espècies.
- Durant una bona part del segle XVI els portuguesos van tenir el monopoli del comerç de la seda i de les espècies amb Europa.

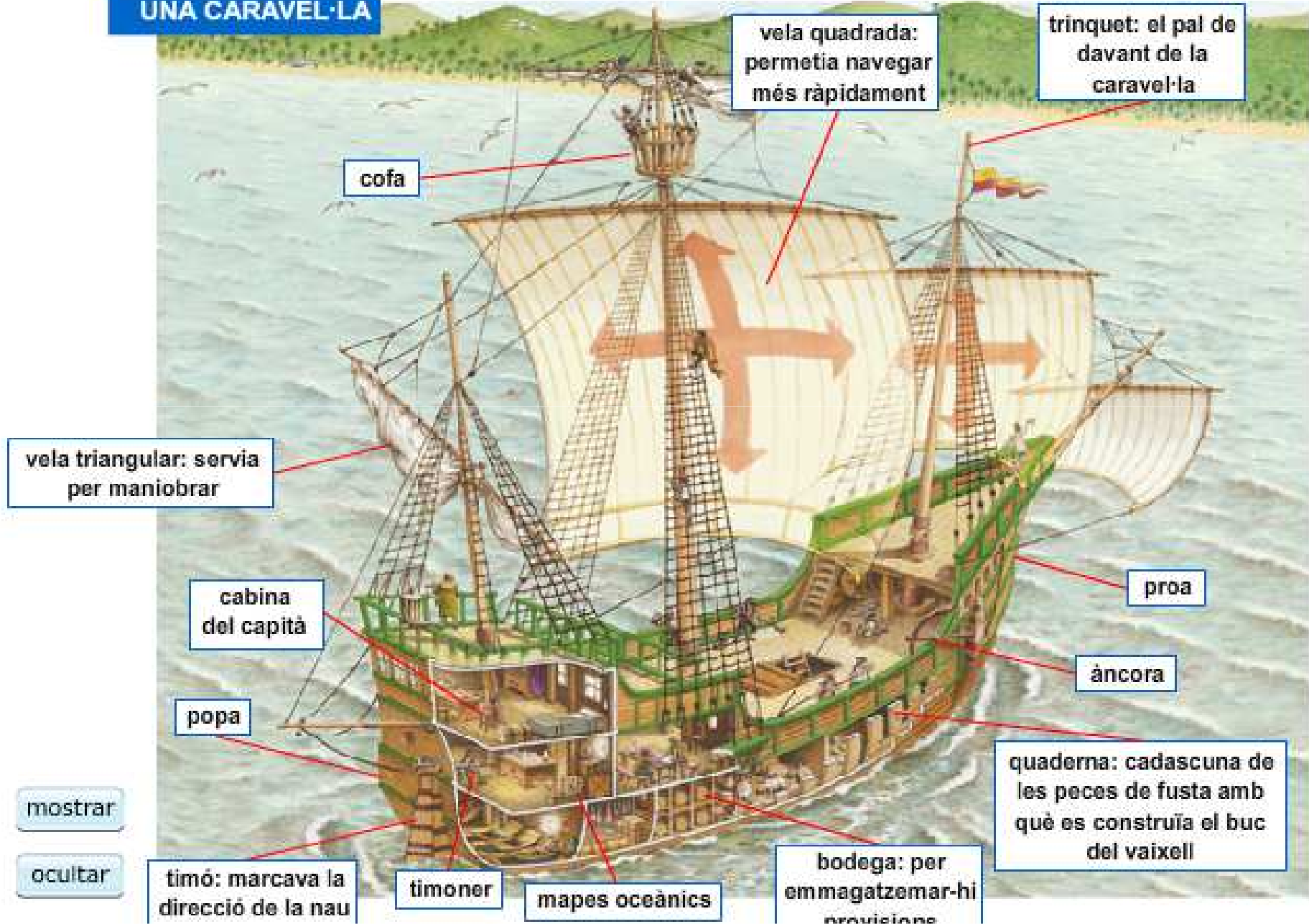
LA RUTA PORTUGUESA CAP A L'ÍNDIA

Descobreix... El progrés de la navegació

- Les grans expedicions van ser possibles gràcies a un seguit de descobriments científics i tècnics.
- La cartografia va progressar molt gràcies als portolans, unes cartes marítimes on hi havia detallats els ports i les costes. Uns aparells nous, com el timó, la brúixola i l' astrolabi, van permetre guiar els vaixells amb més precisió i orientar-se millor. Finalment, es va construir la caravel·la, una nau alta i forta, apropiada per a la navegació d'altura a l'Atlàntic.

UNA CARAVEL·LA

2. Castella troba un nou continent

- **2.1. EL PROJECTE DE COLOM**

- Cristòfor Colom, un mariner d'origen possiblement genovès, pensava que podia arribar a la terra de les espècies navegant cap a l'oest, a través de l'Atlàntic, sense haver de costejar Àfrica. Sabia que la Terra és esfèrica, però imaginava que el seu diàmetre era més petit del que és en realitat i desconeixia l'existència del continent americà.
- Colom va presentar el seu projecte als Reis Catòlics. Isabel va accedir a finançar l'expedició i van signar les Capitulacions de Santa Fe (1492), en les quals s'establia que Colom rebria els títols d'"almirall de la mar oceànica" i "virrei" de les terres que descobrís, com també la desena part de tots els beneficis obtinguts.

- **2.2. ELS QUATRE VIATGES COLOMBINS**

- **El primer viatge**

- La primera expedició de Colom va sortir del port de Palos el 3 d'agost del 1492. Estava formada per una nau (la *Santa Maria*) i dues caravel·les (*La Pinta* i *La Niña*), i la componien 105 mariners.
- Després de fer escala a les illes Canàries, les embarcacions van començar la travessia de l'Atlàntic i el 12 d'octubre del 1492 van veure terra. Era la petita illa de Guanahaní, a les Bahames, que Colom va anomenar San Salvador.
- Durant els mesos següents van explorar altres illes, com Cuba i Haití, i al començament del 1493 el gruix de l'expedició va tornar a Espanya.

Gravat del s. XVI que mostra l'arribada de Colom a Amèrica

- **Els altres viatges de Colom**

- L'èxit del primer viatge va permetre preparar ràpidament una segona expedició, que va sortir pel setembre del 1493. La formaven 15 vaixells i 1500 homes, que es van establir a l'illa anomenada per Colom *Hispaniola*, i hi van posar en marxa un sistema econòmic de factories comercials.
- En el tercer viatge (1498) Colom va arribar a l'illa de *Trinitat* i a la desembocadura del riu *Orinoco*, a la costa del continent americà. En el quart viatge (1502) va recórrer les costes de l'*Amèrica Central*.
- Colom va morir a Valladolid (1506) convençut que les terres on havia arribat eren del continent asiàtic.

- **2.3. EL REPARTIMENT ENTRE ESPANYA I PORTUGAL**

- Seguint la mentalitat de l'època, els Reis Catòlics van demanar al papa que els concedís la sobirania de les terres descobertes per Colom per explorar-les i evangelitzar-les.
- Però Portugal també aspirava al control dels mars i de les terres explorades pels seus mariners. Aleshores, i per evitar conflictes, es va signar el Tractat de Tordesillas (1494).
- Aquest document establí una línia imaginària 370 lligües a l'oest de les illes del Cap Verd que repartia les terres que s'havien de colonitzar: les situades a l'oest del meridià serien per a Castella, i les situades a l'est, per a Portugal.

ELS VIATGES DE COLOM I EL REPARTIMENT DEL NOU MÓN

Investiga... La Terra és rodona

- Les grans expedicions marítimes del segle XVI van ampliar els coneixements geogràfics i van permetre rectificar els errors que havia comès Colom en la planificació del seu primer viatge.
- **Els errors de Colom**
- El viatge imaginat per Colom.
- Quan Colom va idear el seu viatge es basà en els coneixements geogràfics i astronòmics més avançats del seu temps. Així doncs, el projecte colombí es fonamentava en dues grans idees:
- L'esfericitat de la Terra. Al segle III a.C. Eratòstenes va explicar que la Terra és rodona i va fer un càlcul aproximat de la seva circumferència. Colom va utilitzar aquests càlculs i els informes elaborats pel matemàtic florentí Toscanelli, però va fer una estimació incorrecta del diàmetre de la Terra, que el va portar a reduir un 25% la circumferència terrestre.
- De tot això va deduir que la distància entre les Canàries i Cipango (Japó) era d'uns 4450 km, quan de fet és de 19600.
- La creença que hi havia un únic oceà entre Europa i Àsia, perquè ignorava l'existència del continent americà. Per tant, creia que navegant des d'Europa cap a l'oest es podia arribar a les Índies.

EL VIATGE IMAGINAT PER COLOM

- **El descobriment del Pacífic**
- Els mariners portuguesos i espanyols que arribaven a les costes americanes van començar a qüestionar-se si realment es tractava de terres asiàtiques o si eren terres desconegudes fins aleshores.
- L'any 1513 l'explorador espanyol Vasco Núñez de Balboa va confirmar aquestes sospites: va organitzar una expedició que va travessar l'istme de Panamà a peu. Allà hi van descobrir un nou oceà (el Pacífic), que van anomenar mar del Sud.
- Aquesta expedició va confirmar que Amèrica era un nou continent i que per arribar a Àsia s'havia de continuar navegant cap a l'oest.
- **El nom d'América**
- Un dels navegants que va recórrer les costes del Nou Món després de Colom va ser Amerigo Vespucci. Aquest navegant italià va assegurar que havia estat ell el primer europeu que havia arribat al continent. Per aquest motiu es va donar el nom d'Amèrica al nou continent.

- **La primera volta al món**
- L'any 1519 es va organitzar una expedició al servei de la Corona espanyola, encapçalada per Fernão Magalhães i formada per cinc naus i 265 homes. L'objectiu era trobar un pas marítim que comunicés l'oceà Atlàntic i el Pacífic i que permetés d'arribar a les illes de les Espècies navegant cap a occident.
- Partint de Sanlúcar de Barrameda (Andalusia), els mariners van costejar la costa d'Amèrica del Sud i van trobar l'estret que donava pas a l'oceà Pacífic, oceà que van batejar amb aquest nom per la quietud de les aigües.
- L'expedició va continuar cap a l'oest i, després de molts dies de navegació, va arribar a les illes Mariannes i, al cap d'un temps, a les illes Filipines.
- Magalhães va morir en aquest arxipèlag, el 1521, en l'intent de sotmetre els indígenes. El seu capità, Juan Sebastián Elcano, va emprendre el camí de tornada travessant l'oceà Índic i costejant la costa africana.
- Magalhães i Elcano van fer la primera volta al món, i amb aquesta gesta van demostrar definitivament que la Terra és rodona i que el seu diàmetre és molt més gran que el que havia imaginat Colom.

LA PRIMERA VOLTA AL MÓN

Conseqüències dels descobriments

Els descobriments van provocar un canvi en la visió del món:

- Es va demostrar **l'esfericitat de la terra**.
- Els europeus van iniciar una **tasca civilitzadora**, en contacte amb les noves cultures.
- Es van crear **grans imperis colonials**, com els de les monarquies portuguesa i hispànica.
- **L'Atlàntic** va reemplaçar la Mediterrània com a **centre del comerç internacional**, i ciutats com Sevilla, Lisboa i Anvers van prosperar gràcies a la centralització dels fluxos comercials

3. Els pobles precolombins

- **3.1. EL CONTINENT DESCONEGUT**

- Les civilitzacions precolombines.
- El continent americà té un poblament molt antic, que remunta a més de 20000 anys.
- Quan hi van arribar els europeus els pobles que l'habitaven havien desenvolupat civilitzacions pròsperes i havien creat grans imperis: asteca, maia i inca. Feien servir la pedra com a material bàsic i, tot i que vivien de l'agricultura i la ramaderia, no coneixien la roda ni tenien animals de tir.
- Quan Colom i els seus homes van arribar a aquest Nou Món es pensaven que havien arribat a l'Índia. Per això, aquests nous territoris els van anomenar les Índies, i els seus habitants, indis. Aquestes cultures indígenes també són conegudes com a precolombines, és a dir, anteriors a l'arribada de Colom.

- **3.2. LES CIVILITZACIONS PRECOLOMBINES**

- **Els maies**

- La civilització maia es va estendre pel sud de la península del Yucatán (Centreamèrica) entre els segles V i XV. Eren agricultors que vivien fonamentalment del conreu del blat de moro i s'organitzaven en ciutats Estat independents.
- Van desenvolupar grans coneixements d'astronomia i de matemàtiques i tenien un sistema d'escriptura jeroglífic. També van construir bonics temples i palaus a la península del Yucatán.
- Quan hi arribaren els espanyols aquesta civilització gairebé havia desaparegut per causes desconegudes.

Civilització maia

Tenien coneixements d'astronomia i matemàtiques i havien elaborat un calendari molt precís.

Economia basada en l'agricultura, artesania i comerç

Societat. Formada per sacerdots, nobles, artesans, pagesos i esclaus

Religió. Els seus déus eren Chac, déu de la pluja; Kukulcan, déu del vent, Kinich Anau, déu del Sol. En honor d'aquests déus practicaven sacrificis, danses i jocs.

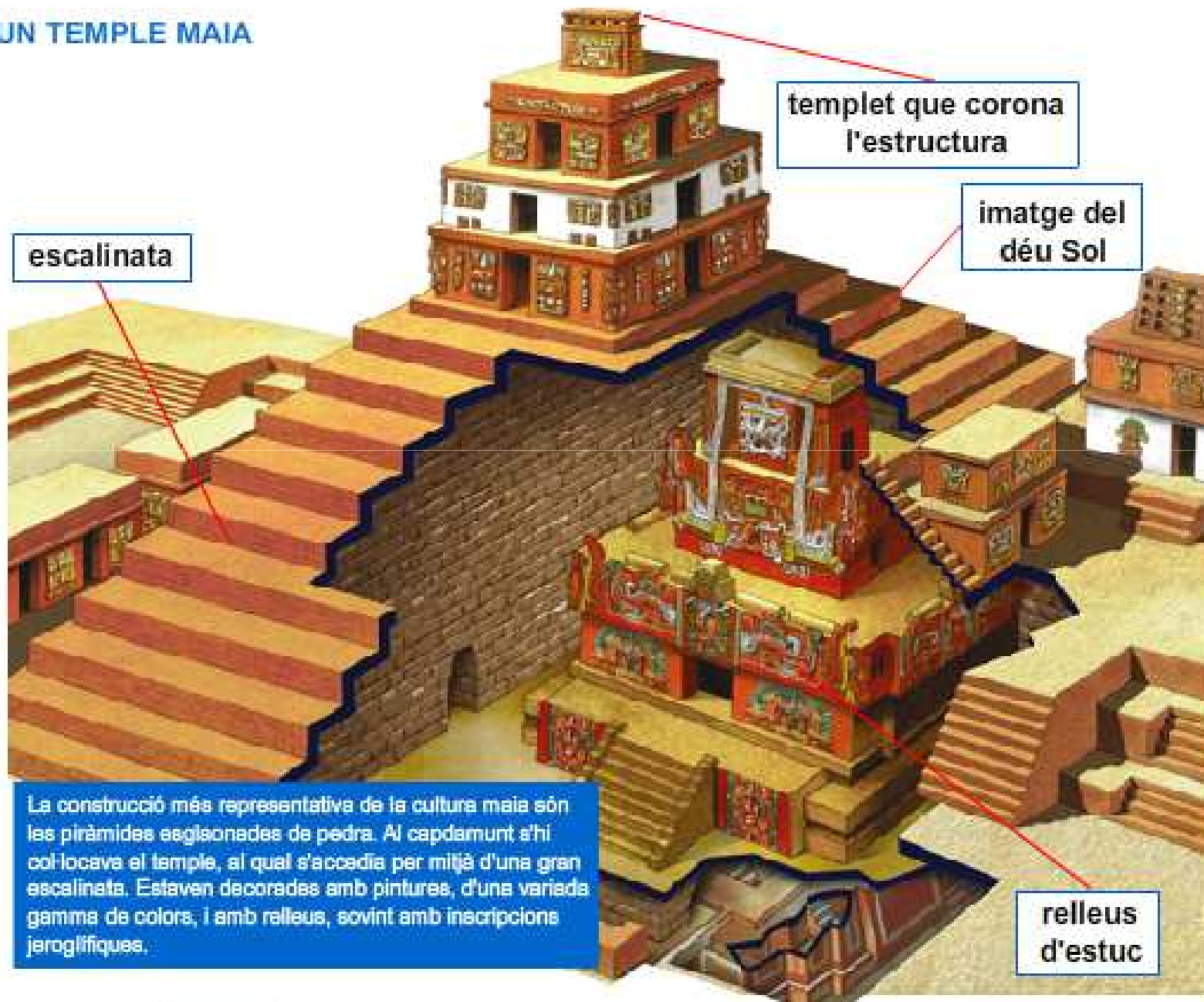
Arquitectura. Van construir palaus i temples en forma de piràmide esglaonada.

Chichén Itzá. Aquesta ciutat és un dels més destacats conjunts arqueològics de la cultura maia. Entre els seus monumentals edificis destaca la piràmide de Kukulcan, un dels edificis més alts (24 metres) i notables de la seva arquitectura.

LES CIVILITZACIONS PRECOLOMBINES

UN TEMPLE MAIA

- Piràmide de kukulcan, a Chichén Itzá

- **Els asteques**

- Els asteques van poblar la fèrtil vall de Mèxic entre els anys 1200 i l'arribada dels espanyols el 1519.
- Van ser un poble essencialment guerrer i van conquerir un gran imperi, amb capital a Tenochtitlan, que s'estenia pel centre i pel sud de Mèxic. Tot el poder polític i religiós es concentrava en mans d'un emperador.
- L'agricultura i el comerç eren les seves activitats econòmiques principals. També desenvoluparen una pròspera civilització urbana, amb ciutats importants.
- Igual que els maies, van edificar uns grans temples en forma de piràmide escalonada.

Civilització asteca

Economia. Es basava en el cultiu del blat de moro i en els tributs que cobraven als pobles que tenien sotmesos. També es dedicaven a l'artesania i al comerç.

Societat. S'organitzaven en tribus i estava formada per sacerdots, nobles, homes lliures (artesans i pagesos) i esclaus (presoners de guerra i homes lliures empobrits).

Religió. Els seus principals déus eren Quetzalcóatl, déu creador de la Terra i Huitzilopochtli, déu del Sol i de la guerra, al qual oferien sacrificis humans.

Arquitectura. Van construir grans palaus i temples en forma de piràmide esglaonada.

Tenochtitlan. La capital asteca, fundada el 1325, es va convertir en al ciutat més poderosa d'Amèrica, i una de les més grans del món, amb mig milió d'habitans. Es va construir en una illa dins del llac de Texcoco. Mitjançant obres hidràuliques i la construcció de canals, se'n va augmentar l'extensió artificialment.

Els asteques van desenvolupar estudis d'astronomia i un sistema d'escriptura pictogràfic

- Maqueta de Tenochtitlan

- **Els inques**
- La civilització inca es va desenvolupar a Amèrica del Sud, als altiplans de la serralada dels Andes, en el període comprès entre els anys 1100 i el 1532, en què va ser conquerida pels espanyols.
- Els inques van crear un imperi amb centre a la regió de Cuzco que s'estenia cap al nord fins a Quito i cap al sud fins a Xile. La seva població va arribar a superar els 12 milions d'habitants.
- Eren un poble d'agricultors i estaven governats per un emperador, que era considerat com un déu (fill del Sol) i rebia el nom d'Inca.
- Al cor dels Andes hi van construir fortaleses de pedra impressionants, com el Machu Picchu.

Civilització inca

Estava dividit en 4 províncies i la capital era **Cuzco**. Cada província estava governada per un curaca i per damunt seu hi havia l'inca.

Disposaven d'un servei de correus i d'una xarxa de carreteres a través de la serralada dels Andes. També posseïen grans coneixements de medicina.

Economia. Van crear sistemes de regadiu i van construir terrasses de cultiu en zones muntanyenques, també practicaven la ramaderia.

Societat. S'organitzava en clans i estava integrada per l'aristocràcia (sacerdots, nobles i guerrers), el poble (format per pagesos i artesans) i els esclaus.

Religió. Veneraven diversos déus, als quals feien ofrenes i sacrificis. La divinitat principal era el déu del Sol, Viracocha

Arquitectura, van construir grans edificis i fortaleses de pedra.

Machu-Picchu. Ciutat construïda en el segle XV, a 2500 metres d'altitud als Andes centrals, al sud del Perú. Va funcionar com a santuari religiós. Està considerada una obra mestra de l'arquitectura i l'enginyeria.

- Ciudad inca de Machu-Picchu

4. Conquesta i organització de l'imperi americà

- L'exploració i la conquesta per part de la Corona de Castella dels nous territoris americans, que van rebre el nom d'Índies espanyoles, va ser una empresa ràpida.
- La rapidesa de la conquesta va ser possible gràcies a la superioritat militar (armes, cavalls, armadures, pólvora) i científica (geògrafs, enginyers militars) dels espanyols, a les divisions dels indígenes i a la cobdícia dels conqueridors.
- **4.1. LES GRANS EXPEDICIONS**
- L'any 1511 la conquesta de totes les grans illes del Carib (Cuba, San Salvador, Haití) pràcticament ja s'havia acabat.
- **La conquesta de Mèxic**
- El 1518 va sortir de Cuba una expedició dirigida per l'extremeny Hernán Cortés que desembarcà en territori mexicà, on va fundar la ciutat de Veracruz.
- Aquest territori estava habitat pels asteques, que Hernán Cortés va sotmetre militarment; s'apropià les seves riqueses i va agafar el seu emperador, Moctezuma, com a ostatge. Els asteques es van revoltar, però Cortés va aconseguir derrotar-los definitivament a la batalla d'Otumba (1521).
- A partir d'aleshores tots els territoris asteques van quedar incorporats a l'imperi espanyol. Des d'aquesta zona van sortir noves expedicions que dominaren la península del Yucatán i les actuals Guatemala (1523) i Hondures (1524).

- **La conquesta del Perú**

- L'any 1531 Francisco Pizarro, també extremeny, va dirigir la conquesta de l'imperi inca (actualment el Perú, l'Equador i una part de Bolívia) juntament amb Diego de Almagro.

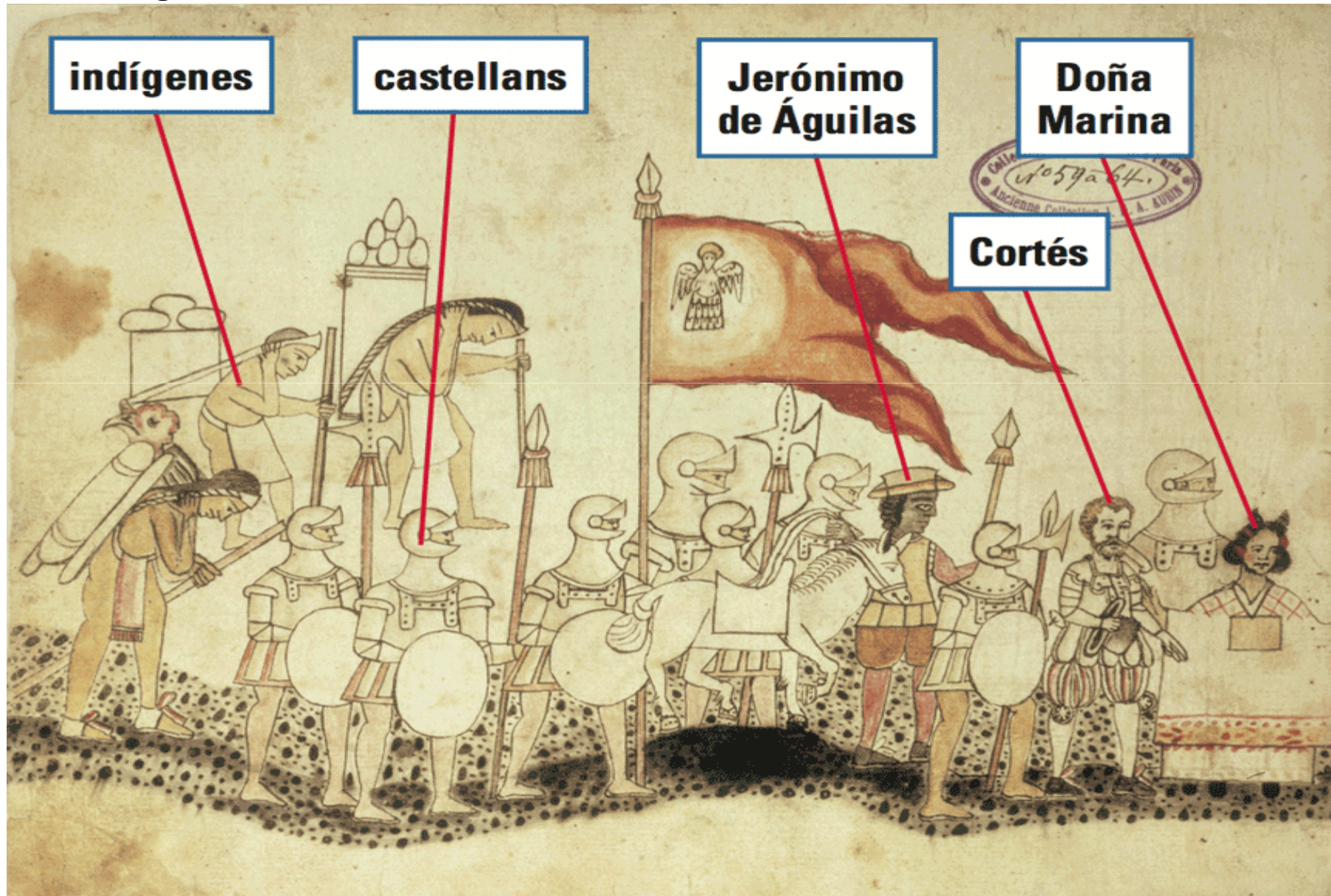
- L'expedició va aprofitar els enfrontaments entre els inques per imposar-se. Un dels episodis més sagnants de la conquesta va ser la batalla de Cajamarca (1532), en què van morir molts indígenes. L'any següent l'emperador inca Atahualpa va ser executat i, tot seguit, els espanyols van conquerir Cuzco, la capital de l'imperi.

- **Altres conquestes**

- En aquesta mateixa època Núñez Cabeza de Vaca va explorar Florida, Texas i Califòrnia, a l'Amèrica del Nord. Més cap al sud Almagro i Pedro de Valdivia van conquerir Xile, Orellana va recórrer l'Amazones i Juan de Garay fundà Buenos Aires (Argentina).

- Finalment, a Àsia, les illes Filipines van ser conquerides per Legazpi i Urdaneta i van rebre aquest nom en honor de l'infant Felip, fill de Carles I.

Gravat del s. XVI que mostra l'arribada de Cortés a Mèxic. Hi ha representada l'Índia Doña Marina, que parlava castellà, i Jerónimo de Àguilas, que coneixia els indígenes

La conquesta del Nou Món

L'exploració i la conquesta del continent americà es van dur a terme pràcticament en cinquanta anys. Els nous territoris que s'anaven descobrint i colonitzant passaven a formar part de Castella.

Al principi, els conqueridors es van establir a les Antilles i a l'Amèrica central. Hi van fundar ciutats, enclavaments comercials i explotacions mineres i agrícoles. La ràpida pèrdua de població indígena en aquests territoris, a causa de les malalties i de les dures condicions de treball, va fer que baixés la producció agrícola i de metalls preciosos. A més, els castellans tenien dificultats per a adaptar-se al clima. Tot plegat va fer que s'iniciés l'exploració de noves terres per la resta del continent.

Els conqueridors castellans es van interessar per les zones més habitades, les que tenien més recursos i un clima més benigne. Per aquesta raó va quedar un ampli territori de l'interior sense explorar.

Conquista de América

Los españoles y portugueses iniciaron la conquista del nuevo continente. España se demoró muy poco tiempo en dominar las antiguas culturas de América Central y Sudamérica.

- Rutes de conquesta

Ponce de León

Balboa

Cortés

Alvarado

Cabeza de Vaca

Pizarro

Almagro

Mendoza

Valdivia

Coronado

Orellana

Mètodes i instruments de conquesta

Les expedicions de conquesta van ser dutes a terme per **particulars** que reclutaven un exèrcit propi. Rebien una autorització de la Corona, la qual després es quedava amb la sobirania dels territoris conquerits. A canvi, els conqueridors rebien una part de les terres i es repartien els beneficis.

Malgrat la seva clara inferioritat numèrica, els castellans van aconseguir de vèncer els pobles indis als quals es van enfrontar. La clau de la conquesta i la submissió dels indígenes va consistir en la **superioritat militar** dels castellans. Les **armes de foc, l'ús del ferro i la protecció de les armadures** resultaven superiors tecnològicament a l'armament indígena, que consistia bàsicament en llances i fletxes. D'altra banda, també va ser molt important el **cavall**, un animal desconegut a Amèrica i que causava molt temor entre els natius.

- **4.2. L'ORGANITZACIÓ DELS TERRITORIS CONQUERITS**

- Els territoris conquerits van ser incorporats a la Corona de Castella, que havia finançat el descobriment i en va controlar la colonització.
- S'hi van introduir immediatament la llengua, la cultura i, especialment, la religió i les lleis de Castella. Juntament amb els colonitzadors, van arribar al nou continent un gran nombre de clergues, encarregats d'evangelitzar els indígenes, i també funcionaris reials, dedicats a organitzar els nous territoris.
- S'hi van crear dos virregnats: el de Nova Espanya (Mèxic, Centreamèrica i el Carib) i el del Perú (tot el sud fins a la Patagònia). A cadascun hi havia un virrei al capdavant. Els virregnats tenien diverses províncies regides per governadors.
- També s'hi van instaurar, com a Castella, els municipis, amb ajuntaments per governar les ciutats, i audiències per a les qüestions legals i de justícia.
- I també es creà el Consell d'Índies, que s'encarregava dels afers americans, assessorava el rei en aquesta matèria i redactava les lleis específiques d'aquests territoris.

L'IMPERI AMERICÀ EN TEMPS DE FELIP II

5. La colonització de l'Amèrica espanyola

• 5.1. L'EXPLOTACIÓ DELS RECURSOS

- Els nous territoris americans van representar una font d'ingressos important per a Castella, especialment per a la corona. Una vegada s'hi van haver establert, els colonitzadors van buscar fonts de recursos estables i van exigir a la corona la concessió de terres i mines.
- Les terres es van repartir entre els colonitzadors i per treballar-les es va establir l'anomenat sistema d' *encomienda* . *Aquest sistema permetia lliurar grups d'indígenes als nous colons perquè, a canvi de protecció, subsistència i ensenyament religiós, treballessin per a ells i els paguessin tributs.*
- *D'altra banda, el ràpid descobriment d' or i plata va fer que es dictessin normes per explotar i comercialitzar aquests metalls, la riquesa més important de les Índies. Les mines eren propietat reial i la corona en concedia l'explotació a canvi de la cinquena part del mineral que se n'extreia.*
- *A partir de l'any 1540, en què es van començar a extreure grans quantitats de plata de les mines de Mèxic i de Bolívia (Potosí), es va establir el sistema de mitas , que consistia a obligar els indígenes, per mitjà d'un sorteig entre la població, a treballar a les mines a canvi del salari que els imposaven els colonitzadors.*
- *La feina en camps i mines es basava en l' explotació de la mà d'obra indígena. La corona va intentar evitar els abusos dels colonitzadors i a les Lleis d'Índies va prohibir l'esclavatge dels indígenes, que va reconèixer com a súbdits. També es van aixecar veus, com la del dominic Bartolomé de las Casas, que van denunciar l'explotació que els colonitzadors feien dels indis americans.*

- **5.2. EL COMERÇ AMERICÀ**

- *Les Índies van ser una font d'intercanvis comercials. Castella subministrava blat, bestiar vacum i oví, vinya, cavalls i armes. D'Amèrica n'arribaven fonamentalment or i plata, però també se n'exportava blat de moro i cacau, productes desconeguts a Europa fins aleshores.*
- *El monopoli de tot aquest comerç es va concedir al port de Sevilla, des del qual salpaven i al qual arribaven tots els vaixells, que sempre viatjaven en grup (flotes) per protegir-se dels atacs dels pirates anglesos i holandesos.*
- *L'any 1503 es va crear la Casa de Contratación de Sevilla per controlar el tràfic comercial i assegurar la recaptació de la cinquena part reial (20% de totes les riqueses i transaccions comercials amb Amèrica) per a la corona.*

- **5.3. LA SOCIETAT COLONIAL**

- *El treball dels indígenes americans, segons el manuscrit *Relación de Michoacán*, segle XVI.*
- *El poder polític i econòmic es trobava en mans dels espanyols, que arribaven de la Península per exercir-hi tota mena de càrrecs. Però la majoria de la població la formaven amerindis d'ètnies molt diferents.*
- *Al final del segle XVI els criolls, descendents dels colonitzadors, ja eren gairebé mig milió de persones. També eren nombrosos els mestissos, fills d'indígenes i espanyols. A les zones on la mà d'obra nativa era escassa s'hi va transportar població negra d'Àfrica perquè hi treballés com a esclava.*
- *A tota l'Amèrica colonitzada s'hi van imposar la llengua, la cultura i la religió dels espanyols; no obstant això, algunes cultures van aconseguir de mantenir una part dels seus costums i la llengua.*
- *La colonització va tenir conseqüències demogràfiques greus per als natius, i en zones com les Antilles la població indígena pràcticament va desaparèixer. Això va ser provocat per l'absència de defenses contra les malalties que hi portaren els conqueridors i per la pràctica de treballs forçosos.*

La societat colonial

- **Crioll**

Descendents dels conqueridors. Ocupaven l'escala superior de la societat. Eren seus el govern, les terres i el comerç.

- **Mestís**

Fills de castellans i indígenes. Ocupaven un lloc intermedi entre els criolls i els indis.

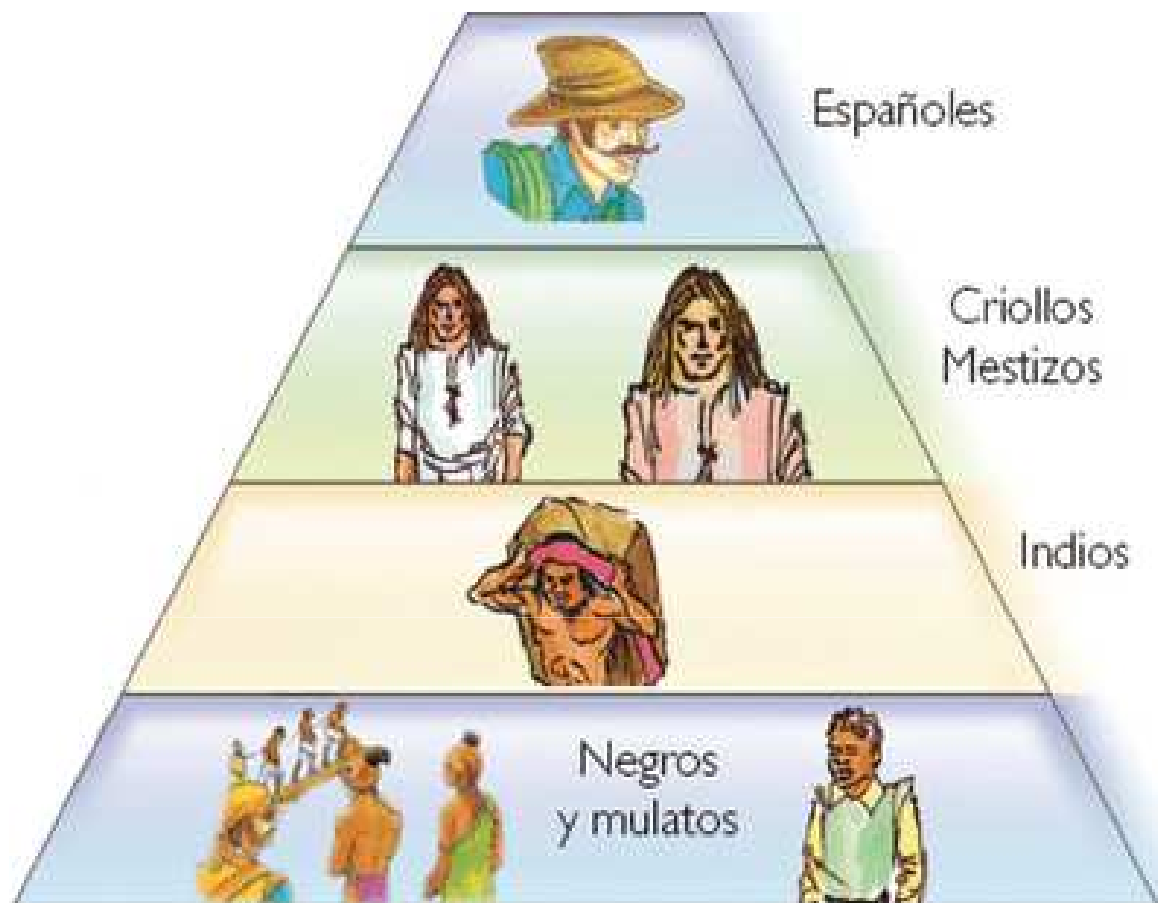
- **Indi**

Població autòctona. Duien a terme les feines manuals, sobretot en l'agricultura. Van patir innombrables abusos malgrat que estaven teòricament protegits per les lleis.

- **Esclau negre**

Eren els que estaven en les pitjors condicions. Eren portats d'Àfrica com a mà d'obra esclava i no estaven protegits per cap llei.

L'arribada de les dones castellanes i dels esclaus africans, més la presència dels indígenes i dels castellans, va donar lloc al mestissatge, provocat per la unió entre individus dels diferents grups. Així, a més dels mestissos, també van aparèixer els **mulats**, fills de blancs i esclaus negres, i els **zambos**, resultat de la unió entre indis i negres. El resultat va ser una societat jerarquitzada i desigual, basada en criteris racials.

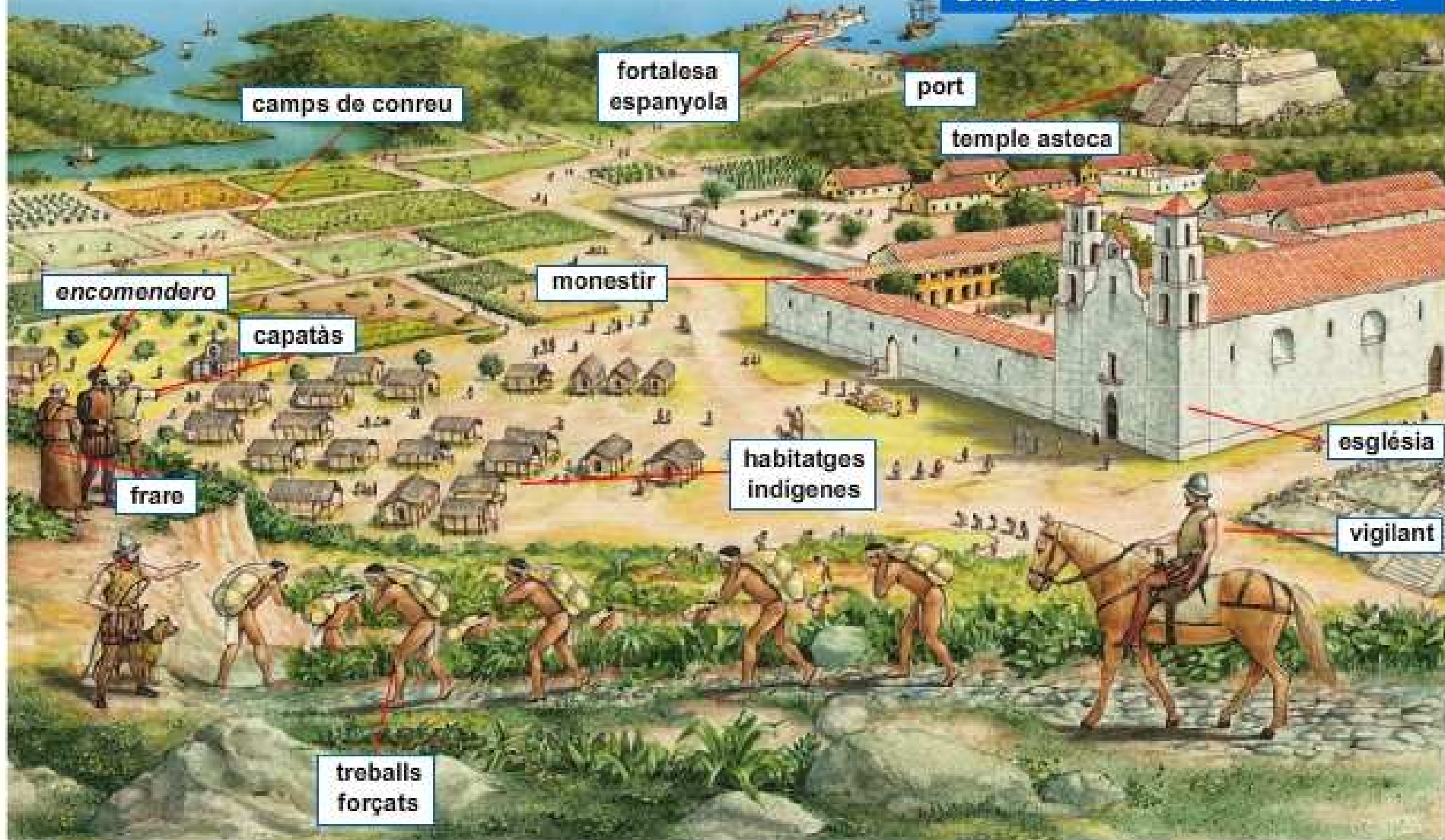

Administració colonial

Als nous territoris es van aplicar les mateixes lleis que a Castella. Per poder governar-los la Corona va crear una sèrie d'organismes i institucions:

- **Consell d'Índies:** era l'encarregat del govern de les colònies i de l'elaboració de les lleis que hi havia de regir.
- **El virrei.** Representant del rei a les dues grans zones en les quals es van dividir les colònies (Nova Espanya i el Perú), eren elegits entre la noblesa castellana i tenien grans poders
- **El governador.** Dirigia les províncies en què es dividien els virregnats. A les zones més perilloses s'hi van instal·lar capitànies.
- **Les audiències.** S'ocupaven d'aplicar les lleis i impartir justícia a les principals ciutats americanes.
- **La casa de contratación.** Amb seu a Sevilla, regulava i administrava el comerç amb les Índies.

UNA ENCOMIENDA AMERICANA

camps de conreu

fortalesa espanyola

port

temple asteca

encomendero

monestir

capatàs

habitatges indigenes

església

frare

vigilant

treballs forçats

Les encomiendas

L'encomienda era una institució per la qual la Corona lliurava parcel·les de terra als colonitzadors del Nou Món. Juntament amb aquestes terres, l'encomendero podia reclutar un grup d'indígenes perquè les treballessin i recaptar els tributs que aquests havien de pagar a la Corona. A canvi, havia de protegir-los i educar-los en la fe catòlica.

Si bé els indígenes que hi treballaven eren teòricament lliures, en la pràctica es van produir abusos i situacions de semiesclavitud.

Davant les nombroses denúncies rebudes per l'explotació a la qual es veien sotmesos els indis, la monarquia va promulgar les **Lleis d'Índies**, que regulaven la situació jurídica dels indis, i que deixaven clara la seva condició de súbdits de la Corona i de persones lliures.

Un exemple d'aquesta voluntat van ser les **Lleis de Burgos**, de 1512, que van intentar frenar els abusos, o **les Lleis Noves** del 1542, promulgades per Carles V que van prohibir l'esclavitud dels indis i van abolir les encomiendas.

Malgrat aquesta legislació, els abusos i l'explotació no van cessar, a causa de l'oposició a les lleis per part dels colons que no van voler renunciar a la mà d'obra indígena.

L'encomienda no va ser abolida definitivament fins al segle XVIII.

Intercanvi comercial

El comerç amb Amèrica va ser un **monopoli** de la Corona, que controlava totes les activitats d'intercanvi.

De les Índies arribaven metalls preciosos, cuirs, sucre i productes fins aleshores desconeguts a Europa com el blat de moro, el cacau, la patata, el tomàquet...

D'Europa cap a Amèrica s'exportaven bestiar boví i oví, porcs, cavalls, blat, llegums, arròs, vi, animals i productes inexistents fins a l'arribada dels castellans. També es comerciava amb productes manufacturats i armes.

El treball dels indígenes americans, segons el manuscrit Relación de Michoacán, s. XVI

La defensa dels indis

- **Fra Bartolomé de Las Casas (1474-1566)**

Frare dominic, teòleg i bisbe de Chiapas. Com a missioner al Nou Món, va prendre consciència del tracte que s'imposava als indis. Va pressionar la Corona espanyola perquè corregís la situació i va lluitar sempre per defensar els seus drets.

Tenia una visió humanitària de la colonització que consistia en l'evangelització pacífica dels indígenes. Va publicar diverses obres en les quals va denunciar l'explotació i que van ser molt influents en l'època; va destacar *la Brevísima relación de la destrucción de la Indias*.

El Dorado

Van ser moltes les llegendes sobre l'abundància de metalls preciosos a Amèrica. Molts conqueridors i aventurers van arribar-hi atrets per la possibilitat de trobar-hi fàcilment grans quantitats d'or i argent i múltiples riqueses.

La més destacada d'aquestes llegendes va ser la **d'El Dorado**. Alguns conqueridors el van buscar, atrets per la idea d'un lloc amb carrers i edificis fets d'or. N'hi va haver molts que van morir en l'intent de trobar-ho.

EXERCICIS

1. Per què es van buscar noves vies marítimes cap a orient? Quins factors ho van motivar.
2. Quins descobriments científics i tècnics van facilitar la navegació?
3. Descriu les 4 rutes de Colom.
4. Explica la teoria de Cristóbal Colom i quins errors i encerts va cometre.
5. Resumeix les característiques principals de les civilitzacions asteca, maia i inca.
6. Quines grans exploracions es van fer durant la primera meitat del segle XVI? Quin en van ser els conqueridors principals?
7. Explica les conseqüències de la conquesta.